

Stanisław Szymbański

Zdzisław Mączyński (1878-1961)

Ochrona Zabytków 14/3-4 (54-55), 127-128

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Euzebiusz Łopaciński
(1882—1961)

zbiorami Archiwum Krasińskich, by zbierać w nich materiały do zamierzonych prac. Pierwsza Wojna Światowa zniszczyła je całkowicie. Z Petersburga, gdzie przeżył okres wojenny, udał się w 1918 roku do Wilna dla podjęcia pracy zawodowego archiwisty; do 1927 roku pełni funkcję wicedyrektora tamtejszego Archiwum Państwowego. Intensywna praca w Archiwum wiąże się z braniem czynnego udziału w życiu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, oraz z zasilaniem materiałami historycznymi Urzędu Konserwatorskiego, wreszcie z publikowaniem własnych artykułów i opracowań. Po wojnie Euzebiusz Łopaciński po raz drugi i tym razem do śmierci związał się z Warszawą, gdzie wiedzę swoją i wysiłki oddał służbie konserwatorskiej Ministerstwa Kultury i Sztuki. Niestrudzona pracowitość i świetna znajomość języków obcych umożliwia Mu podejmowanie owocnych kwerend w Archiwum Głównym Akt Dawnych, Bibliotece Narodowej, w zbiorach Seminarium Duchownego i innych w Warszawie. W wyniku tych poszukiwań bogate materiały, zgromadzone w ciągu szeregu lat na terenie centralnych organów służby konserwatorskiej jako tak zwane „Teki Łopacińskiego“, wykorzystywane są nie tylko dla celów konserwatorskich, lecz także stanowią niezbędne źródło informacji przy szeregu opracowań naukowych i studiach z dziedziny historii kultury i sztuki. Jego publikacje źródłowe zamieszczone w czasopiśmie są cennym materiałem, zwłaszcza dla konserwatorów.

Wkład Euzebiusza Łopacińskiego w sprawę ochrony zabytków posiada podwójne znaczenie. Polega ono na uratowaniu z pożogi wojennej wielu cennych archiwaliów, szczególnie wileńskich, oraz na dostarczeniu służbie konserwatorskiej materiałów niezbędnych i koniecznych dla podjęcia racjonalnych prac konserwatorskich przy szeregu cennych obiektów zabytkowych. Pracę swą i usługi w tej sprawie oddał On zarówno w okresie międzywojennym na terenie Wilna, jak i w ostatnich kilkunastu latach swojego życia w Warszawie. Pracowity, życzliwy, usłużny i pełen skromności — z pasją oddawał swe usługi każdemu, kto potrzebował jego pomocy. Cieszył się szczerze i z prostotą gdy widział, że z owoców Jego wysiłków korzystali inni. Zarówno pracą jak i osobistą postawą zasłużył sobie Euzebiusz Łopaciński na najlepszą pamięć i wspomnienia.

dr Stanisław Szymański

Zdzisław Mączyński
(1878—1961)

W dniu 17 czerwca 1961 roku zmarł nagle w Gorlicach Zdzisław Mączyński, architekt, profesor Politechniki Warszawskiej i członek korespondent Polskiej Akademii Nauk. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1924), Złotym Wawrzynem Akademickim (1935), Złotym Krzyżem Zasługi (1938), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1952), Sztandarem Pracy drugiego stopnia (1954), Medalem Dziesięciolecia (1955), wyróżniony Nagrodą Państwową drugiego stopnia za zasługi w dziedzinie architektury (1952), Nagrodą Państwową pierwszego stopnia za całość twórczości architektonicznej (1955), Złotą Odznaką Honorową Miasta Stołecznego Warszawy (1960) i innymi wysokimi odznaczeniami i wyróżnieniami — Zdzisław Mączyński był także doktorem *honoris causa* Politechniki Warszawskiej. Odznaczenia, wyróżnienia, tytuły i stanowiska to zwięzły symbol wytężonej pracy na przestrzeni długich dziesięcioleci życia, w którym łączył On harmonijnie pracę zawodową budowniczego z zadaniami społecznika, naukowca i pedagoga. Zawsze pełen energii i życzliwości skłonny był umiejętności swoje i wiedzę oddać bez reszty na użytek publiczny. Liczne pokolenia uczniów, długi szereg publikacji, kilkadziesiąt dzieł budowlanych i architektonicznych, a obok tego grono bliskich przyjaciół oraz styl pracy kilku stowarzyszeń, które dzięki Jego współpracy zapisały się złotymi zgłoskami w dziejach polskiej kultury — to realne owoce i konkretny plon pracowitego życia.

Sprawa ochrony zabytków w działalności Zdzisława Mączyńskiego, który swe prace zawodowe wiązał z zainteresowaniami historycznymi w dziedzinie architektury, to specjalny nurt Jego życia.

Urodzony w 1878 roku w Spytkowicach w Krakowskiem, ukończył Wydział Budownictwa w ówczesnej Wyższej Szkole Przemysłowej w Krakowie. Pracę zawodową rozpoczął u boku jednego z pierwszych konserwatorów: Sławomira Odrzywołskiego, kierując od 1899 r. prowadzoną przez niego konserwacją Wawelu. Charakter tej pierwszej pracy, oraz kontakty z Gronem Konserwatorów zadecydowały o późniejszej Jego postawie jako architekta. Zetknięcie praktyczne z zagadnieniami historycznymi, zaprowadziło Go, jak sam mówił: „do nieprzerwanych studiów architektonicznych i konstrukcyjnych“, dających w rezultacie poważny wkład w późniejsze Jego liczne konsultacje konserwatorskie. Po kilkuletnich doświadczeniach krakowskich i odbyciu służby wojskowej, związawszy się ze środowiskiem Warszawy, pozostawał w bezpośrednim kontakcie z „Majstrem“ Józefem Dziekońskim, wyznawcą modnej wówczas doktryny wyszukiwania w architekturze historycznej cech narodowych, oraz nawiązywania do niej w bieżącej twórczości. Ten kontakt jeszcze bardziej pogłębił zainteresowania Zdzisława Mączyńskiego dziejami architektury.

W rozwijaniu zainteresowań, poglądów i umiejętności architekta pomocne były Zdzisławowi Mączyńskiemu jego podróże do Niemiec, Austrii, Włoch, Szwajcarii, Francji, Belgii i Holandii, a w czasie pierwszej Wojny Światowej także przymusowy wyjazd do Rosji. Pozwoliły mu one na skorygowanie lub wyzwolenie się z niedojrzałych jeszcze a przyjętych uprzednio poglądów i doktryn.

Pełen społecznej postawy brał Zdzisław Mączyński czynny udział w życiu publicznym, zwłaszcza po 1906 r. Jest jednym z organizatorów Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości, któremu w pięćdziesiątą rocznicę powstania poświęcił na łamach „Ochrony Zabytków“ tak żywe i serdeczne wspomnienia. Poruszając sprawy architektury dawnej na szpaltach czasopism wystąpił pierwszy (w „Przeglądzie Technicznym“ z 1912 r.) z apelem przeprowadzenia rejestracji zabytków architektonicznych Warszawy, a następnie, już w przededniu wojny, poprzez urządzenie wystawy i zorganizowanie wydawnictwa „Wieś i Miasteczko“ przygotowywał materiały do konserwacji i odbudowy zachowanych relikwów.

Po zakończeniu działań wojennych Zdzisław Mączyński zawężył zakres swych dawnych zainteresowań. Kontynuując przedwojenną naukowo-pedagogiczną działalność na Politechnice Warszawskiej, wraca do ulubionej problematyki ochrony i konserwacji zabytków, zwłaszcza architektury Warszawy. Był pracownikiem Biura Odbudowy Stolicy. Do ostatnich chwil życia bierze czynny udział w stałych i doraźnych komitetach, radach i komisjach konserwatorskich; zawsze i wszędzie oddaje na usługi ochrony zabytków swoją wiedzę historyczną oraz znajomość zagadnień materiałowych i konstrukcyjnych, których w swojej praktyce stał się nieprzeciętnym znawcą. Był jednym z najbardziej cenionych konsultantów, zarówno centralnych władz służby konserwatorskiej, jak i konserwatora na miasto stołeczne Warszawę. Przekazywał wiele cennych rad i wskazówek zarówno w oficjalnych, jak i prywatnych kontaktach.

Służba konserwatorska w całości, jak i poszczególni jej pracownicy, wiele zawdzięczają doświadczeniom i życzliwej postawie Zmarłego. U tych, z którymi współpracował w dziedzinie konserwacji zabytków, pozostawił po sobie żal i niezatarte wspomnienia.

dr Stanisław Szymański